

**רשימת ספרי "בן מלך"
שיצאו לאור עד עתה:**

- חתומות
- ספירת העומר וחו
- הסוכות
- ימי הביניים - גלות ואילה
- ימי נדיאם
- חתומות
- ימי הפרים
- הגדה של פסח
- חתומות
- בענין מצוות המדיניות
- שמעון
- תמוז ומנוח
- שיר השירים
- שבת קודש
- גדת בנימין
- שמעון בענה
- ענינים בש"ס ובהלכה
- זמרת שבת
- תקלות השעורים
- רשימת ח"א - מאמר
- מבוא, בראשית-נח
- רשימת ח"ב - נ"ד
- קריאת
- בראשית ח"ג - ורא-ויחי
- שנת ח"א - שמות-בשלח
- שנת ח"ב - מאמר מבוא
- חתומות
- שנת ח"ג - חרות-פקודי
- ויקרא ח"א - ויקרא-שמיני
- ויקרא ח"ב - אחרי-בחוקותי
- מברך ח"א - במדבר-שח
- מברך ח"ב - חוקי-מעני
- דברים ח"א - דברים-ראה
- דברים ח"ב - שופטים-ואת-ברכה

ניתן להשיג: mechonbenleach@gmail.com
אדר"ב ניתן להשיג: sales@yefenofbooks.com | Warehouse: 8482450220

פרשת ויקהל

בעוד שבהמשך לא נתפרש כי אם ציווי על מצות השבת בקצרה, ולכאורה אין כאן אלא דבר אחד. ואמנם בפשוטו של מקרא אפשר לומר, כי הנאמר 'אלה הדברים' מוסב על שתי המצוות - מצות השבת ומצות המשכן שבהמשך. אולם יש קצת קושי בדבר, שכן קודם שפוחת הכתוב לדבר על פרשת המשכן פותח בלשון של התחלה חדשה - 'ויאמר משה אל כל עדת בני ישראל לאמר זה

בגליון
פרשת ויקהל

ביאורי פסוקים..... עמוד 1

סדר עשיית המשכן והכלים ..... עמוד 6

היכל השבת

מזמור שיר ליום השבת..... עמוד 9

חכמה ומוסר

וטהר לבנו לעבדך באמת ..... עמוד 11

אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם. ששת ימים תעשה מלאכה, וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לה', כל העושה בו מלאכה יומת (לה, א-ב)

בגמרא נתבארו שתי שיטות מנין למדים ל"ט מלאכות בשבת. שיטה אחת מצינו בגמרא - 'אבות מלאכות ארבעים חסר אחת כנגד מי, אמר להו רבי חנינא בר חמא כנגד עבודות המשכן' (שבת מט:). דרך אחרת לדרוש אמרו בגמרא - 'אלה הדברים, אלו שלשים ותשע מלאכות שנאמרו למשה (שם ע). פירוש, ש'אלה' בגימטריא ל"ו, ונוסף על כך דברים שהם שניים, וה'הא' מוסיפה עוד אחת - הרי ל"ט. [רש"י: דברים - משמע תרי. ה' - לרבות חד, הרי שלשה, אלה - בגימטריא שלשים ושש, הרי שלשים ותשע].

ונראה ששתי שיטות אלו במקור הילפותא, יסודן בשתי אופנים בפירוש הכתוב בתחילת פרשה זו. כי הנה נתקשו המפרשים, שתחילה נאמר בפסוק - 'אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם', משמע שיש כאן ריבוי דברים,

פרנס השבוע

אדר א' תשפ"ד

עץ חיים היא למחזיקים בה

הוצאות הודפסת גליון זה נודבו לזיכוי הרבים
ע"י ידידנו הנכבד מחשובי אברכי קהילתנו מתומכי מכוננו
הרב מרדכי דייטש שליט"א
לדגל נישואי בנו עב"ג למז"ט

זכות הפצת אור תורתו הבהירה של רבינו בעל הבן מלך
תעמוד לו ולמשפחתו להתברך בכל הברכות האמורות למחזיקי התורה
לראות ברכה והצלחה בכל אשר יפנו

להנצחת ותרומת "פרנס השבוע" החדוש"
אפשר להתקשר לטלפון מס' 054-8422488

יו"ל ע"י מכון 'כתבי בן מלך'

לתרומות והנצחות נא לפנות ל: 054-8422488

לקבלת העלון במייל, ניתן להצטרף בכתובת
mechonbenmelech@gmail.com

כתובת המכון: אוהב ישראל 1/9, ביתר עילית

לתגובות והערות נא לפנות ל: 052-7616048

לקהל שוחרי תורת ה'בן מלך' ואוהבי התורה בכל מקום שהם

הננו בזה בקריאה של חיבה לשוחרי התורה,
להיות שותפים וידידים איתנים למפעל הכביר של מכוננו
להפיץ על פני תבל את אורו המיוחד והבהיר בתורה של

מורנו ורבינו בעל ה'בן מלך' זצוק"ל

ולתמוך בבית היוצר 'מכון כתבי בן מלך', אשר אך ורק מכוחו יוצאים לאור
כל גנוי תורתו של רבינו ושיעוריו המרובים, כאשר זכינו לראות את הכרכים
הרבים נדפסים ויוצאים לאור עולם, ופתחו אופקים חדשים בפני כלל שוחרי
התורה

מהררי ציון יוצאת הקריאה, בואו לעזרת ה' בגבורים, המשימה הגדולה עדיין
לא הושלמה ודורשת משאבים רבים מדי חודש בחדשו.

נא זכו והצטרפו להימנות למצווה חשובה זו של הרבצת והפצת אור התורה
לזכות את הרבים, הטו שכם וטלו חלק במשימה הגדולה

פנו עתה להנהלת המכון והצטרפו למשפחת התורמים והמנויים

לדבר המצוה הגדולה הנתונה בידינו

באין מענה השאירו הודעתכם ונשוב אליכם בהקדם

בשורה טובה למבקשי ה'

ניתן להאזין לשיעורי רבינו זצוק"ל בקו השיעורים

'קו בן מלך'

03-3077354

ישנה אפשרות לבחור במאגר הממוחשב ולהאזין לשיעורים

בפרשת השבוע

שמעו ותחי נפשכם

ויהי רצון שנובה להגדיל תורה ולהאדירה

מכון כתבי בן מלך
התגולה

הודעה חשובה ומשמחת
לתורמי המכון

ניתן לקבל החזר מס

על תרומות למכון בגובה של

עד 35% מערך התרומה

לפי סעיף 46

- ספרים
- למעלה הימנה
- סדרת ספרים
- ביאורים ופירושים
- על המורה חיים יהודה
- שיעורים
- על הר"ם
- ספר
- המת ומחשבת
- ביאורי סוחר
- ספר
- אמונה ומחשבה
- מגאן
- תורה ודעת
- אמרימים
- תורה ודעת

הנצחות תורמים

קו בן מלך
03-3077354

מיתות מכון
שיעורים 94 עמק סינדר

עבודת המענה בבית מוסד
לשמוק סיקוריו רבני
מחולקים לפי גושים
בכל התחומים

הכשרת ספרו בן מלך
ביתר עילית ומחשבת מרדכי הלל

מלפני התגולה
כתובת: ארזי ישראל 1/9
ביתר עילית
עמודי מוסד לפי סעיף 46
לתיבות האריות
mechonbenmelech@gmail.com

אוצרות
בן מלך

(שבת ע). [רש"י: דברים - משמע תרי. ה' - לרבות חז, הרי שלשה, אלה - בגימטריא שלשים ושש, הרי שלשים ותשע].

אחד מענפי הפרד"ס שבתורה הוא דרך הרמז, והוא צורה נוספת של דקדוק בדברי הכתובים, העומדת בדרגתה אחר הפשט והדרש. אמנם הבדל יסודי קיים בין הדרש לבין הרמז, שכן כל המידות שהתורה נדרשת בהם, יש בהן כוח ללמד הלכות חדשות, והרי הם נחשבים ככתובים בתורה. והגם שאף הדרשות אינן בגדר 'פשוטו של מקרא', צורת לימודם היא בדרך דרישה וחקירה בעומק מובנו של המקרא, וכלליהם מיוסדים על סגנון הלשון וצורת הכתובים, לפיכך, למרות שהענין הנלמד בדרשה אינו מפורש וכולט במשמעותו הראשונית של הכתוב, מכל מקום לאחר שנדרש הפסוק כהלכה ונתגלה עומקו - נחשב גם הוא ככתוב ומפורש בו.

שונה מכך הוא הרמז, שאין בו תוקף ללמד ענין מחודש שלא ידענוהו עד כה, שהרמז אינו מלמד מכוחו מאומה, אלא לאחר שידענו על הענין המסוים מסברא או ממקור אחר, יש אשר מצאו לו חכמים רמז במקרא, המהווה כעין שורש וסימן לדבר, ואולם אף לאחר שנתגלה הרמז הטמון בדברים, אין הכוונה בזה שהמקרא מתפרש עמו, באופן שיהיה הענין המרומז נחשב ככתוב ומפורש בתורה. [ודוגמא לדבר הם דברי חז"ל על הכתוב בפרשת בלק: "כי הכיתני זה שלש רגלים" (במדבר כב, כח) - רמזה לו אתה מבקש לעקור אומה החוגגת שלש רגלים בשנה (רש"י סם). ופשוט כי אלמלא ידענו מן התורה על מצות שלש הרגלים, לא היה במקרא זה כדי ללמדנו על כך, אלא מאחר שענין שלש הרגלים ידוע לנו מכבר, הרי שבלשון "שלש רגלים" שבדברי אתוננו של בלעם יש לראות רמז ל"שלש הרגלים" הידועים לנו כמועדי ישראל, ומכאן הקישו חז"ל ואמרו - רמזה לו אתה מבקש לעקור אומה החוגגת שלש רגלים בשנה.]

והנה, הגימטריא אינה כלולה במידות שהתורה נדרשת בהם, אלא שייכת לדרך "הרמז", ויש להתבונן אפוא, כיצד למדו חז"ל מתוך החשבון והצירוף העולה מתיבות "אלה הדברים",

הדבר אשר צוה ה' לאמר. אולם בהכרח לומר שבכל זאת כוונת הכתוב לכלול את שניהם יחדיו במה שפתח ואמר ככותרת 'אלה הדברים', אלא מכיון שכבר הפסיק בעניין אחד, לכן אחר כך במצות המשכן חזר משה ופירט 'זה הדבר אשר צוה ה'.

ונראה שקושי זה בלשון הכתוב, הוא שהביא את חכמינו ז"ל ללמוד מכאן את הדרשא 'אלה דברים הדברים - אלו ל"ט מלאכות', דמאחר שמצינו שמצות השבת עצמה נקראת 'אלה הדברים' בלשון רבים, הרי שנכללים בה כמה וכמה ציוויים, והם כל המלאכות האסורות בשבת. ולכן דווקא בתיבות 'אלה הדברים' עלינו למצוא את הרמז למספרם וכפי שדרשו בגימטריא, כאמור.

וכל זה משום ששיטה זו סוברת כי 'אלה הדברים' מוסב על מצות השבת לבדה, ועל כן בהכרח שהתורה כתבה כן ללמדנו שהשבת כלולה מאיסורי מלאכות רבים.

אולם הדעה האחרת שלמדה את מניין המלאכות מן המלאכות שבמשכן, נקט ש'אלה הדברים' מוסב על מצוות שבת והמשכן יחדיו כמו שביארנו, ולכן יש לנו גם ללמוד את מלאכות שבת מהמשכן, שהרי התורה מאחדת וכוללת אותם בדיבור אחד, ומזהו אנו למדים כי הדברים שייכים להדדי, ואכן המשכן מלמד לנו הדברים של שבת - והיינו מניין המלאכות.

הנה כי כן, לשתי השיטות נלמד דין מניין המלאכות מכתוב זה 'אלה הדברים', אם משום שבכך הוקש שבת למשכן, ואם משום שהכתוב מוסב על שבת לבדו ללמדנו כי דברים רבים יש במצות השבת.

* * *

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם, אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם (לה, א)

בגמרא תניא, 'ויקהל משה את כל עדת בני ישראל אלה הדברים וגו' ששת ימים תעשה מלאכה - דברים, הדברים, אלה הדברים - אלו שלשים ותשע מלאכות שנאמרו למשה בסיני

זה אינו מפורש להדיא, הנה לאחר שנדרש הכתוב כהלכה ונתגלו צפונותיו - נחשב אף הוא ככתוב ומפורש בו.

ועל זה הדרך יש לבאר בכל המקומות שבהם נתנו חכמים כוח לרמזים נסתרים ללמדנו עיקרי הלכה וענינים חדשים.

לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת (ל,ג)

נחלקו תנאים בתוספת חידוש הדין שבפסוק זה - 'דתניא הבערה ללא יצאת, דברי רבי יוסי. רבי נתן אומר לחלק יצאת' (שבת ע.).

כלומר דרבי יוסי סובר דאיסור הבערה אינו נכלל כלל בגדרי אבות מלאכה שחייבים עליו מיתה וחטאת. והוא פחות בחשיבותו מיתר המלאכות. ואין איסורו אלא מחמת לאו של פסוק זה.

ולפי זה הרי יש תוספת חיוב בפרשה זו, שנתוסף איסור לאו גם על הבערה, למרות שאינה נחשבת מלאכה. ויש לבאר שזה נובע מצד גדרה המחודש של פרשה זו, שנצטוו על 'מנוחת השבת' כהמשך לשבת שבפרשת כי תשא כמו שביארנו לעיל, ולכך אפילו פגיעה יותר קלה במנוחה כמו הבערה, גם כן אסרה תורה.

ובגדר הדברים שמלאכת הבערה היה ראוי להחשיבה יותר קלה משאר מלאכות, ונחשבת מלאכה רק מחמת ריבוי הכתוב, נראה משום שמלאכה זו אין בה הכנת דבר לשימוש מאוחר כמו יתר המלאכות, אלא כל עיקרה של מלאכה זו היא יחד עם שימושה.

ונתחדש איסור הבערה דווקא בפרשה זו, משום שכאמור, כאן נתחדש גדר ה'מנוחה' בשבת, ומחמת כן אפילו מלאכה קלה זו שאין בה מהות של הכנה, מהווה פגיעה והפרעה למציאות המנוחה.

ורבי נתן שחולק וסובר 'הבערה לחלק יצאת', היינו שמפסוק זה ילפינן דינא דחילוק מלאכות בשבת, דהיינו שעל כל מלאכה ומלאכה בפני

לקבוע את מספר המלאכות בשבת ולהעמידם על שלשים ותשע. והן אמת כי מלבד פרשה זו מצינו עוד כמה מקומות שיצאו מן הכלל, שדרשו בהם חכמים מקרא על דרך הרמז ללמד עיקר דין שלא נודע ממקום אחר, ויש ליתן טעם בכל אלה.

והנראה לבאר בזה, שעל אף הכלל האמור שאין בכוח הרמז ללמד, מכל מקום כאשר הרמז מתחייב מפשטות הכתוב שוב כוחו יפה ללמד הלכות, ואכן בכל מקום שדרשו חז"ל הלכה מכוח הרמז, הרי זה משום שעיקר דברי הכתובים סתומים ואינם מפרשים את הענין עד תומו, ולשון הכתוב עצמו מורה שיש לתור אחר רמז ומטמון שישלים את הדברים וילמד על סוף כוונתם.

ואכן כאשר נתבונן בכתובים הללו נמצא, כי לא רמז בלבד יש כאן, אלא גם פשוטו של מקרא זה אומר דרשני: "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם, ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לה' כל העושה בו מלאכה יומת, לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת". הנה כי כן, תחילה פתח הכתוב ב"אלה הדברים", המורה על דברים הרבה אשר ציווה ה', אך לא פירש אלא דבר כללי אחד, שהוא איסור עשיית מלאכה בשבת, ואף בכלל זה לא מנה הכתוב אלא מלאכה אחת - הבערת אש. לשון חידה זה, מורה בביור שה'מלאכה' שעליה הוזהרנו, טומנת בחובה הרבה מלאכות, שעליהם מוסב לשון הרבים - אלה הדברים אשר ציווה ה'. וכיון שסתם הכתוב ולא פירש כמה הן, על כרחינו לתור אחר סימן הצפון בתיבות 'אלה הדברים' בכדי לעמוד על מספרם של 'הדברים' אשר צוה ה', ומתוך כך דרשו חכמים ומצאום מצטרפים למספר שלושים ותשע.

ורמז זה יש בו תוקף כדרשה, כיון שלא מכוח עצמו בא ללמד, אלא כל מוצאו נובע מפשוטו של מקרא ומתחייב מתוך לשון הכתוב עצמו, ומעתה לאחר שנתגלה ש'אלה הדברים' פירושו שלשים ותשע מלאכות, שוב נחשב הדבר ככתוב ומפורש בתורה, והגם שמנין המלאכות הנלמד מתוך רמז

עצמה מל"ט אבות מלאכות יש חיוב חטאת כשלעצמו.

ויש לבאר, שאף לרבי נתן פשוטו של מקרא מורה שמלאכת הבערה קלה היא משאר המלאכות, ולכן בחרה תורה לכתוב דווקא מלאכה זו בפני עצמה, לחדש דווקא בה את הרבותא שאף היא בכלל 'מלאכה' נחשבת. וממילא נלמד ממנה לכל המלאכות החמורות הימנה, שכל אחת מהם היא מלאכה ומחייבת חטאת בפני עצמה.

ויבואר בגדר הדברים, שאף זה נובע מעניינה וגדרה המיוחד של איסור המלאכה בפרשה זו. כלומר, שכאשר יסוד השביתה בשבת הוא מצד 'ברכת היום' שאסור לעשות בו פעולות הכנה ומלאכה, או מצד 'קדושת היום' שאסור לאדם לעסוק בו במלאכת עצמו, הרי המחלל אותה בכל מלאכה שתהיה, הוא אותו סוג חילול, ואין הבדל באיזו מלאכה חילל אותה. ומשום כך גם כאשר חילל את השבת בכמה מלאכות הרי נחשב הכל חילול אחד - אם עשאו בהעלם אחד (עיין שבת ע).

אכן בגדר איסור המלאכה המבואר בפרשיות אלו - שהוא מצד ה'מנוחה' שביום השבת, וגדרה שלא לחלל את המנוחה, הרי לגבי גדר זה, כל סוג מלאכה הוא גוון שונה של פגיעה במנוחה. [כי ברכת השבת וקדושת השבת אינה מתייחסת למלאכות, אלא יש בהם דבר בפני עצמם של ברכה וקדושה ביום השבת, רק המלאכה היא פעולה עקיפה שלילית שפוגעת בברכת השבת ובקדושת השבת, שעל ידי ההתעסקות במלאכה ישנה הסתלקות ופגיעה בהן. אולם כל שאיסורי המלאכות נובעים מצד דין 'מנוחה', מעתה יש כאן ענין 'חיובי' שלא לעשות מלאכה זו ומלאכה זו - כך שהמנוחה מתייחסת להדיא למלאכה]. שגדר המנוחה הוא עצם העדר המלאכה. באופן שהשביתה מכל מלאכה ומלאכה היא סוג שונה של מנוחה, וכאילו יש ל"ט ענייני מנוחה, מנוחה מחרישה מנוחה מזריעה וכו'. ולכן נכתב לימוד זה דווקא בפרשיות אלו של 'כי תשא' ו'ויקהל', שבהן גדר איסור המלאכה הוא שיהיה האדם במנוחה.

ואכן ביום טוב מפורש בגמרא שאין חלוקה

למלאכות - 'חילוק מלאכות לשבת ואין חילוק מלאכות ליום טוב' (פסחים מה.), כיון שאיסור המלאכה ביום-טוב נובע מחמת קדושת 'מקרא קודש' שבו, לכן אין הבדל באיזה סוג מלאכה חילל אותה, כי כל המלאכות הן אותו סוג חילול. ורק בגדר מנוחה יש מקום לחלק ל"ט אופני מנוחה.

* * *

את קלעי החצר את עמודיו ואת אדניה (לה, יז)

ברש"י - 'הרי חצר קרוי כאן לשון זכר ולשון נקיבה, וכן דברים הרבה.'

ובפרשת וישלח בפסוק 'המחנה האחת והכהו' (בראשית לב, ט) מציין ברש"י כמה מהמקומות, ופירש כמבואר כאן, ששתי האפשרויות נכונות.

והנה לפי דברי רש"י נמצא שבכל הדברים הללו, שני הלשונות נכונים, ולכן נקטו פעם בכה ופעם בכה. אולם אף שכלל זה מיישב במקצת את המקומות שנשתנו זה מזה בפסוקים שונים, אך אין הדברים מרוויים את צמאוננו, כי עדיין לא נתבאר מה טעם נבחר להיכתב בכל מקום בלשון שנכתב בו. ויתירה מכך יש להפליא בזה, מה שבאותו פסוק עצמו נשתנה מלשון זכר ללשון נקיבה. כמו כאן 'את עמודיו ואת אדניה'.

והנראה בזה, שאין הכוונה שמושג אחד יש בו שתי לשונות משום שאין לו הכרע, וניתן לכל אחד להטותו לכל אשר יחפוץ. אלא הביאור בזה הוא שחפצים אלו יש בהם שני סוגי שימוש, או שמהותם ומטרתם מורכבים הם משני רבדים, אשר לאחד מהם מתאים לשון זכר ולאחד מהם מתאים לשון נקיבה.

וזו הכוונה שדברים אלו משמשים בשני לשונות, דהיינו שדברים אלו ניתן להתייחס אליהם משני צדדים, שצד אחד שבו מתאים בו לשון זכר וצד שני מתאים בו לשון נקיבה, ובכל פעם מתאימים את הביטוי לפי העניין שמשמשים בו.

וכגון 'חצר' שמצד אחד יש את תוכן ומהות הדבר של 'חצר', שהוא החלל הסגור שנוצר בגובה האויר ויוצר מקום בפני עצמו המופרש מן החוץ. ומצד זה ראוי להתייחס למקום בלשון זכר, שהוא

המהות של הדבר. ומצד שני יש את ה'שטח' של החצר שהוא ככלי קיבול לחפצים הנמצאים בחצר, ועליה מתאים לשון נקיבה.

ולכן העמודים שיוצרים את מהות החצר נקראים לשון זכר - 'עמודיו', אולם ביחס לאדנים שהם יותר מתייחסים לשטח הקרקע של החצר, מזכירים הכתוב בלשון נקיבה.

ועל דרך זה הוא הביאור בכל הדוגמאות שמביא רש"י שם, כגון 'שמש', שכשמתייחסים אל המציאות של עצם גוף השמש אזי הוא לשון נקיבה, אולם כשמתייחסים אליו כמציאות פועלת כשהוא יוצא כחתן מחופתו בתנועתו על פני השמים להאיר על הארץ, אזי מתאים להתייחס אליו בלשון זכר.

ובמילת 'מחנה' ההבדל הוא יותר דק, אך

הוא גם כן על אותו הדרך, שיש בה את המובן של התוכן המהותי שבו, והוא האנשים הנותנים רוח חיים ותוכן ואווירה במחנה, ומצד זה ראוי להתייחס אליו בלשון זכר. מאידך ה'מחנה', שהיא ככלי המכיל בתוכו את התוכן והאווירה של המחנה, למציאות זו ראוי להתייחס בלשון נקיבה. וכמו 'עיר' שהוא המקום המכיל את הבתים, נקראת בלשון נקיבה, ואילו ה'בתים' שבו הרי הם בלשון זכר.

והנה כאשר מדובר על ביאתו של שונא, הרי הוא בא אל המציאות הדוממת של שטח המחנה, אולם כאשר הוא מכה הרי הוא הורס את התוכן המהותי דהיינו חיי האנשים של המחנה. ולכן משתנה כאן הלשון באותו הפסוק 'אל המחנה האחת והכהו'. והבן היטב כל זאת.

סדר עשיית המשכן והכלים

בצלאל שינה סדר העשייה מסדר הציווי

והעלה כמה דרכים ליישב את הדברים, ואלו הן עיקר דבריו: לפי שבתחילת פרשה תרומה שציוה הקב"ה למשה על מעשה משכן, הזכיר לו תחילה המשכן בכללות כדכתיב 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', וכתיב נמי בתריה 'ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו'. הרי שהקדים משכן לכלים, אלא שבאמת אין בזה הכרע למעלות קדימת המשכן לכלים וכו'. ומשום הכי הקדים פעם אחת המשכן לכלים, ואחר כך כלים למשכן לומר דכולם שווין, כדאשכחן בכהאי גוונא בקדימת משה לאהרן ואהרן למשה, לומר ששניהם שקולים, וכן בכיבוד אב ואם, וכדאיתא בדוכתי טובא.

ואולם בעוד שמשה רבינו סבור היה כי אין דין קדימה אצל המשכן וכליו, הרי שבצלאל הבין ששינוי הסדר מכוון הוא לפי הענין, דמה שהקדים הקב"ה ארון וכלים למשכן, היינו דרך חשיבותן: הארון והכלים קודש קדשים וכו'. ולפיכך שייך להזכיר בענין הציווי החשוב חשוב קודם, מה שאין כן לענין סדר המלאכה מסתבר טפי להפך הסדר

בגמרא - 'אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, בצלאל על שם חכמתו נקרא; בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה לך אמור לו לבצלאל עשה לי משכן ארון וכלים, הלך משה והפך, ואמר לו עשה ארון וכלים ומשכן. אמר לו: משה רבינו, מנהגו של עולם אדם בונה בית ואחר כך מכניס לתוכו כלים, ואתה אומר עשה לי ארון וכלים ומשכן. כלים שאני עושה - להיכן אכניסם. שמא כך אמר לך הקדוש ברוך הוא: עשה משכן ארון וכלים. אמר לו: שמא בצל א-ל היית וידעת' (ברכות נה.). ומובא ברש"י להלן ריש פרשת פקודי (לח, כב).

ונתקשו האחרונים הרבה בביאור הדברים, כיצד יתכן שיחליף משה וישנה את הסדר שהורה לו הקב"ה, ומה ראה לעשות כן, עד שבא בצלאל וכיוון מדעתו לסדר הנכון.

ביאור הפני יהושע: הטעם האמיתי מדין מקודש קודם

והפני יהושע (ברכות ס) האריך בזה הרבה,

ולהקדים המשכן לארון וכלים משום דקיימא לן מעלין בקדש וכו'.

והקב"ה סמך בזה על בצלאל שיעשה כן לפי חכמתו, לאחר שמילא אותו רוח אלקים וקרא אותו 'בצלאל', לפי שמושה באמת אפשר שנסתפק בדבר, או שהיה סבור דבאמת לגמרי יש להקדים הארון כמו שאמר הקב"ה.

ועל יסוד דבריו אלו, מסיק הפני יהושע כי טענת בצלאל "כלים שאני עושה להיכן אכניסם" אינה אלא לשון דרך ארץ, כי עיקר טעמו היה משום "מעלין בקדש".

כלומר שבצלאל לא אמר למשה האי טעמא ד'מעלין בקדש', שאין זה כבוד לומר שטעה במילתא דתליא בסברא מצד הדין וחיובו, ואפשר דהוי כמורה הלכה בפני רבו, משום הכי אמר בדרך חכמה בלשון דרך ארץ, לומר שאף אם היה כדברך שבענין קדימת המלאכה אין סדר כלל, או ששקולים הם, אפילו הכי מצד דרך ארץ יש להקדים עשיית המשכן.

הטענה 'כלים שאני עושה להיכן אני מכניסן' - אינה כפשוטה

והדברים לכאורה מוכחים לפי הענין, שלא יתכן לפרש טעמו זה כפשוטו, שהרי לפי האמת לא היה באפשר לבצלאל להכניס כל כלי וכלי מיד לאחר גמרו לתוך המשכן, שהרי לא הוקם המשכן כלל עד אחד בניסן שנשלמה כל המלאכה, ושום אדם לא היה יכול להקימו כי אם משה בעצמו כדכתיב (שמות מ, יח) 'ויקם משה את המשכן' וגו'.

אלא על כרחך שמצד דרך ארץ בעלמא אמר לו כן, שיש להקדים המשכן שעשוי להכניס בו הכלים בזמנו. אלו הם תורף דברי הפני יהושע.

המבואר אפוא לפי דרכו של הפני יהושע, כי היה זה דין ודברים בסברת הדין בין משה לבין בצלאל, כאשר משה סבר שכשם שבציווי על עשיית הכלים בפרשת תרומה נקט הדיבור בסדר של 'כל המקודש מחבירו קודם את חברו', הרי שאף בעשייתו בפועל יש לבחור סדר זה. ואילו בצלאל סבר שיש לחלק, ובשעת עשייתו

יש להקפיד דווקא על סדר 'מעלין בקדש ואין מורידין', ולהקדים את הקדושה הקלה לפני הקדושה החמורה. ויש להבין מה הם צדדי הספק לכאן ולכאן, מה ראה משה לנקוט סדר "מקודש מקודש קודם", ומה ראה בצלאל לנקוט סדר "מעלין בקדש", ואם אכן יש כאן צדדים שקולים מה היא הסברא אשר מכוחה חזר והסכים משה לדברי בצלאל.

הכלל בקדימת המצוות

והנה בשאר מצוות התורה כללו של דבר הוא, שכאשר יש לפנינו מצוה אחת המורכבת מכמה פרטים, אזי הסדר הראוי הוא 'מעלין בקדש', ופותחים בפרט המועט בחשיבותו ועוברים למרובה בחשיבות ממנו. אך כשעומדים לפנינו כמה מצוות נפרדות, אזי כל מצוה נידונית לעצמה, וכל המקודש מחבירו - יש להקדימו ולקיימו תחילה.

ולפי דרך זו היה אפשר לתלות צדדי ענין זה במחלוקת הרמב"ם והרמב"ן, אם מצות עשיית המשכן וכליו נידונית כמצוה אחת או כמצוות נפרדות. שכן הרמב"ם בספר המצוות (שורש יא, מצוות-עשה כ) כתב, שאין מחשבים את עשיית כלי המשכן במנין המצוות, לפי שהם כלולים במצוות עשיית המשכן, וכעין מצוה אחת היא. ואילו הרמב"ן סבר (מצוה לג) שכלי המשכן מצוות נפרדות הן. והטעם שאינם נמנים בפני עצמן הוא, לפי שהם נכללים במצוות עבודותיהם, עשיית השולחן נכללת במצוות לחם הפנים, עשיית המנורה - במצוות העלאת נרותיה, המזבח - במצוות הקרבנות, וכן כל כיו"ב. ואם כן, לפי שיטת הרמב"ם לכאורה הדין נותן שתהא עשיית המשכן וכליו לפי סדר 'מעלין בקדש', ואילו לפי הרמב"ן היה הדין נותן שיהיו המה נעשים לפי סדר המקודש מקודש תחילה.

התמיהות העולות בביאור האמור

ואולם, בעיקר דברי הפני יהושע עדיין צריך תלמוד ועיון רב, כיצד יתכן דין ודברים בין בצלאל לבין משה רבינו במילתא דתליא בסברא. בשלמא לפי פשטות דברי הגמרא שטענתו היתה 'כלים

שאני עושה להיכן אכניסם', אין בכך שום תימה, כי בוודאי אפשר שיעמוד בצלאל יותר מכולם על הסיבות המעשיות הקשורות לאופן עשיית המלאכה, שהרי לשם כך הובא ונתמנה אודות לבקיאותו באומנות ובהכנת הכלים, וסוף מעשה במחשבה תחילה. אבל כשהמדובר בענייני תורה ודיני קדימה - מצד 'מעלין בקודש' או מצד 'מקודש מקודש קודם' - הלא אין הדעת נותנת כי דווקא בצלאל, שלא הובא אלא כעושה מלאכה ובקי באומנות בלבד, הוא אשר יעמוד על דיוקם של דברים הלכתיים יותר ממשה רבינו, שנעלמה ממנו הלכה עד שהוצרך לשמוע זאת מפיו.

עוד יש לתמוה, כי אם אכן הסדר הראוי בכלי המשכן הוא 'מעלין בקודש' מה טעם לא מצינו כסדר הזה גם אצל עשיית הכלים עצמם, כי לפי זה היה הדין נותן שיעשה המזבח החיצון ראשון לכל, ואחריו כל שאר הכלים המקודשים ממנו, ואחרון ייעשה הארון הקדוש מכולם. אלא שבפועל לא עשה בצלאל כן, והכתובים מפורשים שכל כלי המשכן נעשו לפי סדר המקודש מקודש תחילה. ולא רק כלי המשכן נעשו כסדר הזה, אלא אף חלקי המשכן עצמו נעשו לפי המקודש מקודש תחילה, שהחצר נעשה אחר ההיכל, ולא לפניו. ואם אמנם בדיני קדימה תלויים הדברים, מדוע אפוא נשתנתה הסברא דווקא כלפי הארון והמשכן, שעשאו בסדר 'מעלין בקודש'.

'להיכן אכניסם' - סברא הלכתית ולא עצה מעשית

והנראה לברר בזה, כי לא בדיני קדימה מצד חשיבות המצוות נתעסקו משה ובצלאל, כי בוודאי מצד שורש המצוה, סדר עשיית המשכן וכליו הוא כסדר המקודש מקודש קודם. וכשם שהמשכן עצמו נבנה לפי הסדר הזה, והכלים כשלעצמם נעשו כסדר הזה, לכן הורה משה לבצלאל אף לגבי הארון, לעשותו ראשון מצד קדושתו העולה על הכל, ואחריו המשכן המועט בקדושתו הימנו.

אלא שכאן העלה בצלאל סברא אחרת - 'כלים שאני עושה להיכן אכניסם'. כלומר, הן אמת שבשעת הציווי, ראויה עשיית הכלים להיאמר

תחילה לעשיית המשכן, משום שהכלים קדושתם חמורה ובהם נעשית העבודה, מכל מקום כשבאת לעשותם בפועל, הרי הסדר הראוי הוא לעשותם לפי משפטי העשייה - 'מנהגו של עולם אדם בונה בית ואחר כך מכניס לתוכו כלים'. שכן זהו כלל ידוע במצוות התורה, שכל עשייה שאינה כדרכה נחשבת עשייה חסרה, ויש בכך משום פגם וחסרון בקיום המצוה, [על דרך הדין האמור במצוות שיהיו 'דרך גדילתן' (סוכה מה:)]. לפיכך, אף על פי שמבחינה מעשית לא היתה בכך משמעות, שהרי באמת לא הוכנסו הכלים מיד עם גמר עשייתם לתוך האהל, אלא באחד בניסן הוקם המשכן ורק אז הובאו הכלים לתוכו, מכל מקום מצד שלמות מעשה המצוה, העלה בצלאל טענה ניצחת.

וטענת בצלאל 'כלים שאני עושה להיכן אכניסם' לא היתה טענה מעשית גרידא, כאמור, אלא עיקר טענת בצלאל היה על הסדר הראוי מצד צורת העשייה הנכונה, ולכן הדגיש ואמר - 'מנהגו של עולם אדם בונה בית ואחר כך מכניס לתוכו כלים'.

כלומר, הן אמת שבשעת הציווי, ראויה עשיית הכלים להיאמר קודם לעשיית המשכן, משום שהכלים נחשבים לעיקר והבית אינו עומד אלא לשמשם, מכל מקום לא תהא זו עשייה נכונה ומתוקנת אם בפועל יוקדמו הכלים לאוהל, רק שלימות העשייה המתוקנת היא להכין תחילה את הבית המשמש מקום להבאת הכלים לתוכו, ולאחר מכן לעשות את הכלים עצמם.

ולפי זה מיושבים הדברים ומבוארים היטב, כי אכן כך נאה וכך יאה, שסברא זו - שיסודה בכללי העשייה וסדרי המלאכה - תושמע מפי בצלאל, אותו מילא ה' רוח חכמה באומנות העשייה, ועל חכמתו זו קרא משה "שמא בצל א-ל היית", בראותו עד היכן העמיק בצלאל וירד לסוף כוונת סדר העשייה לפרטיה ודקדוקיה כמצוות ה'.

בשאר כלים מקודש קודם

ומעתה מבואר, כי רק בעשיית המשכן לפני הכלים הושמעה טענה זו, אך בעשיית הכלים כשלעצמן שוב חזר הסדר לעיקרו לפי המקודש

והענין הוצרך גם הארון להיעשות תחילה לשאר הכלים, כדי שיהיה מקום וטעם לשאר כלי המשכן העשויים לעמוד "לפני העדות".

כן הוא הדבר גם בחצר המשכן, שלא רק משום שהוא מועט בחשיבותו מן ההיכל עצמו היה צריך לעשותו אחרון, אלא משום שכל עיקרו ומהותו של החצר אינו אלא כטפל לבית, בהיותו גודר סביבו ומשמש לו כמרחב קיום ושמירה, ובלעדי הבית אין שום משמעות לחצר, ולכן אם היה החצר נבנה בטרם יעמוד הבית, היתה זו עשייה משובשת ושלא כסדרה, אלא רק לאחר שנבנה הבית על תלו, או אז יש להגדרת הגבולות סביבו משמעות של 'חצר'.

מקודש תחילה, כאשר הארון נעשה תחילה, ואחריו שאר הכלים עד למזבח החיצון. ואמנם לא רק משום שהארון מקודש משאר כלים היה צריך לעשותו תחילה, אלא הדבר מתחייב אף מאותה סברא שהעלה בצלאל, שכן כל הכלים נידונים כעומדים מחוץ לפרוכת "לפני העדות", כלומר לפני הארון העומד מבית לפרוכת. ואפילו המזבח החיצון, הנחשב כמי שעומד "לפני אוהל מועד", מיוחס למקום הארון, שנאמר בו 'פתח אהל מועד לפני ה' אשר אועד לכם שמה' (לעיל כט, מב).

וכיון שהארון עיקר ושאר כל הכלים נטפלים לו, הרי שמבלי ארון - אין יסוד לשאר הכלים, ומשום כך, כדרך שכללי תיקון העשייה מחייבים לעשות את הבית לפני הכלים, הרי מאותו הטעם

היכל השבת

מזמור שיר ליום השבת

יום שירה מתוך השלמת הבריאה

והנה זמנו של שבח זה בשלימות היה בשבת, שכל זמן שלא נשלמה המלאכה עדיין לא נראה כליל יופיה ושלימותה של הבריאה על כל חלקיה. וביום השבת כאשר נשלמו השמים והארץ וכל צבאם, אז עלה פרק השירה הגדול של הבריאה כולה. וכמו שאומרים במזמור שיר ליום השבת - "כי שמחתני ה' בפעלך במעשי ידיך ארנן, מה גדלו מעשיך ה' מאד עמקו מחשבותיך".

ועיין במדרש - 'בשביעי, ישב הקב"ה על כסא שמחה וכו', והיו מלאכי השרת פותחים את פיהם ואומרים יהי כבוד ה' לעולם, וכולם עונים אחריהם ישמח ה' במעשיו' (סדר רבה דבראשית אות טו, בתי מדרשות ח"א).

וכיון שמתוך השלמת הבריאה נתעלה כבודו וניכר שבחו, והיה יום זה יום שירה ועילוי כבודו, שנתקדש ונתכבד שמו, על כן נקבע שלעולם יהיה זה היום השביעי, יום קדוש לכבודו, אשר הכל יעסקו בכבודו ובעבודתו ויספרו בגדולתו ובמעשיו - 'יום השביעי משבח ואומר מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה', לפיכך יפארו

אחד העניינים שנתייחד בו יום השבת הוא בהיותו 'יום שירה לה'. וכמו שנאמר - "מזמור שיר ליום השבת. טוב להודות לה' ולזמר לשמך עליון. להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות. עלי עשור ועלי נבל עלי הגיון בכנור" (תהילים צב).

השבת הוא מעצם יסודו מציאות של יום שירה לה. כי הנה מתוך הבריאה עולה שבחו וכבודו של הקב"ה. וכענין הכתוב - "השמים מספרים כבוד א-ל ומעשה ידיו מגיד הרקיע" (תהילים יט). "שאו עיניכם מרום וראו מי ברא אלה" (ישעיה מ). וכעין שמצינו בחז"ל ברייתא ד'פרק שירה', שכל נברא אומר שירה לה. והכוונה היא כמו שפירשו המפרשים (רש"י תהילים יט, רמב"ם סוף פ"ג מיסוה"ת, והגר"עב"ץ בסידורו) דהיינו שמכל נברא עולה שבח מיוחד להקב"ה, שבבריאת יצירה זו ניכר עוד פלא בגדולת הבורא. ובוודאי שמכללות הבריאה, עולה סיפור גדולתו ונפלאותיו של הבורא, במידה מרובה ביותר.

ויברכו לא-ל כל יצוריו, שבח יקר וגדולה וכבוד יתנו לא-ל מלך יוצר כל'.

שבת במקדש - כל השירות שבתורה

וזה הענין במה שמצינו שהשבת הוא יום שירה לה', כדאיתא בגמרא (ר"ה לא) שביום השבת היו הלויים משוררים על הקרבן, כל השירות שבתורה, שירת הים שירת הבאר ושירת האזינו.

והיינו משום שמציאות השבת הוא ביטוי של שירה לה', ביום זה נתעלה הקב"ה על כסא כבודו, כאשר הבריאה כולה היתה שלימה, ומתוך כל הנבראים יחדיו מתוך התאמתם התכללותם ומיזוגם בצורה נפלאה ומושלמת, נתגלה כבודו ותפארת מלכותו, כיצד יצר כל אלה בחכמה ומה מאד עמקו מחשבותיו, וכל הנבראים פתחו פיהם בשירה. ומשום כך נקבע יום השבת ל'יום שירה' לה', כי מתוך שלימות הבריאה עולה שירה ושבח ומתפאר שמו יתברך.

ההוספות בתפילה - שיר ליום השבת

ולא רק במקדש קבעו אמירת שירות לכבוד יום השבת, אלא גם אנו נוהגים על פי תקנת הקדמונים להוסיף כמה וכמה מזמורים בתחילת פסוקי דזמרה ומאריכים בהם.

ועוד איתא בשו"ע - 'ויש להאריך ולהנעים בזמירות' (או"ח רפא בהג"ה), ובמ"ב שם - 'היינו לאמרם בניגון שיש בו נעימה' (ס"ק ד). שכן כאמור הזמירות בשבת יש להם גוון של שירה.

ועוד הוסיפו ותיקנו לומר את המזמור המיוחד - 'הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו - הודו לאלוקי השמים כי לעולם חסדו וגו'. אשר נקרא בלשון המשנה - 'הלל הגדול', דהיינו כשמו דהיינו שבח והילול על גודל חסדי ה' עם הבריאה ועם ישראל, אשר שמו מתגדל ומתהלל מתוך חסדיו.

וכן תיקנו לומר בו 'ברכת השיר' דהיינו 'נשמח כל חי', שהוא שיר וקילוס על כל הטובות ניסים ונפלאות אשר עשה ה' עמנו מעולם, אשר מתוך כך שמו מתעלה ומתקלס. ומכיוון שיום השבת יעודו לשיר ולשבח לה', תיקנו בו לרנן בפרקי שבח מיוחדים אלו.

תפילת השבת בסגנון שירה

חידוש נוסף שישנו בתפילות השבת אשר לא מצאנו דוגמתו כל ימות השנה, הוא מה שמצאנו בתפילות השבת סגנון של שירה. כי הנה פתיחת הברכה האמצעית של תפילת מוסף מיוסדת היא על אותיות האלפא ביתא [בסדר הפוך - תשר"ק] - 'תכנת שבת רצית קרבנותיה, צוית פרושיה עם סדורי נסכיה וכו'. וסגנון זה הוא מדרכי השירה והמליצה. והיינו שצורת התפילה עצמה, בשבת היא באה בסגנון של מליצה ושירה. ואמנם בכל ימות השנה ואפילו במועדים לא מצאנו סגנון כזה בתפילות שמו"ע, כיוון שבעת התפילה אנו עומדים לפניו מתוך יראת הכבוד. ורק בשבת אשר מעבודת היום הוא שירה לפניו, ודווקא בתפילת מוסף שכל כולה באה משום השבת, תיקנו חז"ל סגנון של שירה. ומכל מקום מתוך יראת הכבוד בעת תפילת שמו"ע לא תיקנו בה אלפא ביתא בצורה גלויה, אלא בצורה נסתרת מעט, והיינו בסדר הפוך - תשר"ק.

וכן בפתיחת הברכה האמצעית של תפילת שחרית בשבת, יש בה קצת מדרכי השירה, שכן היא באה בצורה של חרוזים. 'ישמח משה במתנת חֶלְקוֹ. כי עבד נאמן קראת לו. כליל תפארת בראשו נתת לו. בעמדו לפניך על הר סיני. ושני לחות אבנים הוריד בְּיָדוֹ'.

וטהר לבנו לעבדך באמת

רגש המתעורר בדרכים אחרים

אולם עם זאת המציאות היא אצל רוב האנשים, שבשעה שבכללות נפשו הוא מצוי באווירה המתאימה לרגש מסויים, אזי יותר נקל לו לבטא רגש זה. דהיינו שבעת שהאדם בשמחה ובמצב רוח מרומם יותר נקל לו לומר הלל בלב שמח כראוי, ולהלל את ה' ולשבחו על כל הטוב. וכמו כן כשהאדם עצב יש בידו יותר לבטא את הצער על גלותם של ישראל וגלות השכינה. כי אין כל אדם נמצא בדרגה שלבו ברשותו והוא שליט על כל כוחות נפשו לצוות עליהם שיתעורר בו כל רגש הנרצה לו בשעה זו.

ואמנם היו שיטות בעבודת ה', שנתנו דגש מיוחד שהעבודה תהיה אמיתית ונקיה מכל רבב של דבר חיצוני ומלאכותי, וכנודע זו היתה שיטת 'קוצק', שהרחיקו כל נטיה שאינה אמת מוחלטת וחשדו בכל פעולה ובכל רגש, שמא מעורב בה נגיעות וחיצוניות ושמוץ של " או דימיון. ועמלו לשרש מנפשם כל דבר שאינו מושלם, וכל התעוררות רגש טיהרוהו וזיקקוהו עד שהיו בטוחים שהוא אמת לאמתו.

ועל פי שיטה זו דנו בשלילה גם כשאדם בא לעסוק בעבודת ה' מסויימת ולשם כך מסתייע ברגש הפועל בו ממילא, כגון שמצב רוחו טוב עליו ומהלל את ה'. אך מאחר שרגש זה לא נוצר מעצם המצוה ורגשי קודש הנובעים מעניינה של העבודה עצמה, פסלו אותו והחשיבו זאת כ'מביא חולין בעזרה'.

وهיו שהלכו בדרך זו בקיצוניות ותבעו שכל הרגשות שמשמשים בהם בעבודת ה' יבואו ויהיו נובעים אך ורק מן הדבר עצמו וממקור טהור אשר בלתי לה' המה, עד שהיה עדיף בעיניהם שיקיים האדם את המצוות בלי רגש כלל, מאשר התעוררות שאינה מזוקקת לגמרי מכל סיבה חיצונית. ולפי דרכם כל עוד שלא הגיע האדם אל הרגש האמיתי, מוטב לו שיקיים את המצוות כמעשה יבש, ובלבד

עבודת ה' בהתעוררות הרגש

עבודת ה' יש בה עושר עניינים, והיא מורכבת מכמה וכמה גוונים, לעמוד לפני ה' ביראה, לבוא לפניו ברננה, אהבה ודביקות, הבאת קרבנות ומנחות, שמחה לפניו, הודאה שבח והלל, תפילות ותחנונים, הכנעה והתבטלות, וכמו כן יש ביטוי של עבודת ה' באופן של צער על הגלות והריחוק מן השכינה.

ובכל סוגי העבודות, אף שנקבעו בהם גדרים קיום בפה או במעשה, וכדי לצאת ידי חובה העיקר הוא לעשותם עם כל פרטי דיניהם והלכותיהם, עם זאת הרי פשוט שצורת קיומם הנכונה והמעלה העליונה בעשייתם היא כאשר הם נעשים מתוך רגש נכון ומלא, ולא רק כעשייה יבשה שאינה קשורה לנפש האדם.

ואפילו באותם החוגים בעם ישראל שלא דגלו בהתעוררות הרגש כמטרה בפני עצמה, וסברו שהעיקר הוא העשייה, אולם במה ששייך לקיום המצוות שכל תוכן עניינם הוא עבודה לה', גם הם מודים שהרגש והתעוררות הלב הוא חלק משלימות המצוה, וכגון הודאה לה' שצריך שתהיה מתוך רגש הלב להודות לה' על הטוב אשר גמל עמנו. ובלי זה העבודה הזו מחוסרת ונעדרת תוכן. וכבר הנביא צווח 'כי נגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחוק ממני, ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה' (ישעיה כט, יג).

והנה פשוט ששלימות הרגש האמור, היינו כאשר הוא מתעורר ובא מתוך תוכן העבודה עצמה, וכגון שמחת המועד הנכונה היא כאשר מתוך התבוננות בתוכן החג וענייניו המיוחד, וגם בזה שישודו במה שבחר ה' בעם ישראל להיות לו לעם ובכל המשמעות שיש לכך, אזי מגיע לשמחה עצומה ורגשות צהלה והלל. וכן בכל חלק וסוג של עבודת ה'.

שלא ירמה את עצמו בדימויות שוא שעבודתו היא
ברגש ובלב.

אמנם רוב עובדי ה' אשר דגלו בהתעוררות
הרגש ופתיחת הלב לעבודת ה', נקטו שמותר
שרגשי הנפש הפועמים באדם ישמשו אותו
ויסייעו בידו לעבוד את ה' מתוך רגש, כגון כאשר
שמח ולבו טוב עליו מאיזו סיבה שהיא, על ידי זה
יהא בידו לומר הלל מתוך רגש נכון של שמחה.

ואף סברו שמלכתחילה נכון לעורר את עצמו
בכל מיני דרכים להגיע אל הרגש המתאים לקיום
המצוה, בכדי שיסתייע על
ידי כך לקיים המצוה באופן
הראוי עם לב ורגש. ובוודאי
שמי שזוכה לטהר לבו
בשלימות, עד שעבודתו היא
עבודה תמה שרגשות לבו
מתעוררים מעצם העניינים
ובהתאם לרגש המסויים
של כל עבודה, זו המדרגה
העליונה והנעלית בקיום
המצוה מתוך לב ורגש. אבל
מחמת כן אין לפסול ולדחות
כל רגש שמתלווה אל עבודת
ה' גם אם יש לו שרשים
צדדיים בנפש האדם.

וכעין זה מצינו שאמר
הנביא 'ועתה קחו לי מגן
והיה כנגד המנגן ותהי עליו
יד ה'" (מלכים ב' ג, טו) והרמב"ן
כתב כן לגבי אכילת
המטעמים על ידי יצחק -
'אמר לברך אותו אחר עשות
לו המטעמים וכו' שהיה
יודע בנפשו כי אחר האכילה
היתה מתענגת ושמחה
ויחול עליה רוח הקודש'
(רמב"ן בראשית כה, לד).

התודה והברכה לידידנו הנעלים שנטלו
חלק בהוצאות גיליון זה

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד,
מחשובי אברכי קהילתנו
הרב **שלמה זלמן** ברמ"א **גוטפרב** שליט"א
לרגל הולדת הבת למזל"ט

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד,
מחשובי אברכי קהילתנו
הרב **משה לייב** בר"צ **לוי** שליט"א
לרגל הולדת הבן למזל"ט

מכון כתבי 'בן מלך'

בית היוצר של רבינו הגדול בעל ה'בן מלך' זצוק"ל

תורה תורה חגרי שק

עם התקבל הבשורה המעציבה, בפטירתו בפתע של אחד המיוחד
מגדולי מעתיקי השמועה בתורת רבינו הגדול הבן מלך זצוק"ל, הוא
הגבר שינס מותניו לפרש צפונות ולגלות מסתורים, בדעתו הבהירה
והצלולה ובשפתו הברורה והנעימה ידע לסלק כל מעקש וליישר
כל נתיב - לפרוש התורה הקדושה בהדרה, איש ירא ורך לבב הדבוק
בקונו מנעוריו, כשרונותיו האבימים הפליאו כל סובביו מאז ילדותו,
עליו יאמר שלא הניח כלום מתורת משה לבארה ולפרשה

הגאון רבי נפתלי אנשין זצ"ל

בעל מחבר "רש"י כפשוטו" ו"כפשוטו של מקרא"
וממכוני דרכה של "מכון בן מלך" בהדרכה ובעצה

אשר שבק חיים לכל חי באמצע מפעל חייו
למגינת לב שומעי לקחו וכל מעריצי

תנחומינו שלוחים בזה לבניו העוסקים במפעל 'בן מלך'
הרה"ג ר' בנימין ור' נחמן שליט"א
וכל המשפחה

המתאבלים מרה
העורכים והמגיחים - הנהלת המכון